

CONTRIBUȚIA PROFESORULUI C. PAPP LA ORGANIZAREA GRĂDINII BOTANICE IEȘENE

Constantin Dobrescu

O personalitate de seamă a învățămîntului și științei ieșene, dar și a țării noastre, care a dominat și s-a impus cu autoritate o lungă perioadă de timp, a fost ilustrul botanist C. Papp, eminent profesor, pedagog în consensul deplin a cuvîntului, cercetător scrupulos și, în același timp, om de mare distincție și de rară noblete sufletească.

S-a născut la Piatra Neamț (1896), unde a fost puternic impresionat și atras, încă din copilărie, de pitorescul și diversitatea naturii plaiurilor natale, fapt ce l-a determinat să studieze, după terminarea liceului „P. Rareș” din Piatra Neamț, secția de științe naturale (Facultatea de științe) a Universității din Iași și, concomitent, farmacia, pe care le-a absolvit în mod strălucit (1921 și respectiv 1922). În orientarea și formarea sa de naturalist, C. Papp a beneficiat plenar de înfrîurirea exercitată de renumita școală biologică ieșeană, reprezentată prin cițiva iluștri profesori (I. Simionescu, P. Bujor, I. Borcea ș. a.). Chiar de la începutul carierei sale C. Papp se remarcă printr-o muncă asiduă și pasionantă de teren și laborator, consacrată domeniului ales și îndrăgit „scientia amabilis”; ulterior, ca bursier al facultății, se specializează în cercetări botanice de taxonomie prin studiile efectuate cu succes la Institutul botanic din Berlin—Dahlem (1928), studii concretizate în primul rînd în prelucrarea monografică a genului *Melica* (*Poaceae*).

Pe plan didactic C. Papp parcurge într-o perioadă relativ scurtă toată ierarhia didactică: de la preparator (1920) și pînă la profesor titular (1938) la Catedra de botanică, predînd în cariera sa pedagogică (1920-1964), cu deosebită măiestrie și talent, diverse discipline ale biologiei vegetale, cea de bază fiind însă botanica sistematică.

Pe baza experienței acumulate, metodico-didactice și științifice, într-o perioadă de plină maturitate și efervescență, prof. C. Papp litografiază cursul de Botanică sistematică, în 3 fascicule (1955-1958), conceput într-o atmosferă de gîndire evoluționistă, consecventă. Subliniem ca o preocupare constantă, meritorie a prof. C. Papp în cadrul procesului didactico-educativ și munca pasionată și neobosită de organizare și de conducere a numeroase aplicații (chiar înainte de introducerea practicii în planul de învățămînt) cu studenții în „laboratorul naturii”, în diverse masive

muntoase din țară (Rarău, Ceahlău, Retezat, Făgăraș, Bucegi ș. a.), pe lângă excursiile obișnuite programate în jurul Iașului.

Prodigioasa sa activitate științifică, desfășurată timp de aproape 52 de ani (până în preajma morții sale), s-a concretizat în elaborarea, singur sau în colectiv, a unui număr de circa 130 lucrări valoroase, publicate în diverse reviste de specialitate, dintre care unele cu caracter monografic, apreciate în țară și peste hotare. Opera sa științifică, amplă, vizează variate domenii din sfera botanicii în sens larg : floristic și taxonomic, fitogeografic, geobotanic, farmacologic ș. a. Însă, în munca de creație științifică preferată, căreia îi va consacra cea mai mare parte din viața sa, a rămas credincios pasiunii sale pentru briologie, unde a adus contribuții substanțiale, devenind unul din pionierii acestor investigații în țara noastră ; astfel C. Papp a realizat circa 90 de lucrări de briologie, dintre care unele monografice de mare prestigiu, consemnate în literatura de specialitate. Ca o încoronare a întregii sale activități științifice briologice de sinteză, abordată cu răbdare, pasiune și competență, se înscrie apariția ultimei sale prestigioase lucrări monografice: „*Briofitele din R. S. România*“ (1970).

Prof. C. Papp a întreținut strânse relații științifice cu cei mai renumiți briologi din lume (A. Boros, H. Gams, I. I. Abramov, J. Swarda ș. a.). Vasta sa colecție briologică, colectată, preparată și conservată cu toată acuratarea, rigurosa determinată, se află depusă în muzeul Catedrei de biologie vegetală a Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (în parte în muzeul Grădinii botanice); ea însumează 2690 coli de ierbar și, alături de alte colecții, prezintă o deosebită valoare științifică pentru specialiști.

Prin dimensiunea și valoarea acestei opere științifice consecutive, C. Papp poate fi considerat ca cel mai de seamă briolog român.

Pe lângă activitatea didactică și științifică meritorie, menționată numai sumar, prof. C. Papp s-a remarcat și printr-o notabilă preocupare de organizare și, mai ales, de reorganizare postbelică a grădinii botanice ieșene ; aproape 21 de ani a funcționat în calitate de director al acestei grădini, înființată în 1920 de Al. Popovici, pe terenul de lângă clădirea Universității. Îndeosebi asupra acestei însemnate laturi, mai puțin cunoscute, a muncii profesorului C. Papp aș dori să insist cu prilejul prezentei evocări.

După pensionarea lui Al. Popovici, în anul 1937, ia conducerea grădinii botanice prof. C. Papp. Deplin conștient de importanța și de rolul covârșitor, sub raport didactico-științific și cultural al unei asemenea instituții, prof. C. Papp își asumă încă de la început sarcina de mare răspundere și onoare a continuării operei predecesorilor săi în acest domeniu ; astfel își aduce pe deplin aportul la completarea și îmbogățirea continuă a colecțiilor de plante vii de seră și de teren, a intensificării schimburilor de material săditor (seminte, spori și butași) cu instituțiile similare din țară și străinătate, în vederea augmentării patrimoniului vegetal al grădinii.

Schema personalului grădinii, în general necalificat, era atunci foarte redusă și consta doar din un șef de cultură (ulterior transformat în asistent), un grădinar și 3 muncitori, fapt ce greva considerabil atribuțiile directorului.

Vechea grădină botanică ajunsese în anii premergători războiului la o situație relativ înfloritoare și satisfăcea corespunzător, în primul

rind, funcționalitatea didactică a Catedrei. Însă, după scurt timp, grădina cunoaște și înregistrează un declin inevitabil cauzat de intervenția războiului nefast, care a culminat în anii 1943-1945, amenințând grav existența ei. Ca o consecință inexorabilă a războiului grădina a fost literalmente distrusă, pierzându-se integral valoroasele colecții de plante găzduite în sere, marea majoritate a plantelor erbacee (cu excepția unor plante perene) din afară, de asemenea a fost decimată în mare măsură dendroflora autohtonă și exotică din incinta grădinii. Au fost deteriorate sau distruse serele cât și instalațiile aferente. Topografia terenului grădinii devine profund modificată: brăzdată de șanțuri, tranșee, gropi, apar mormane imense de moloz. Această stare deplorabilă a grădinii l-a impresionat atât de puternic pe unul dintre cei mai înimoși, pricepuți, neobișniți și devotați grădinari, Gh. Lupu, încât văzînd-o, la întoarcerea din refugiu (mai 1945), a izbucnit în hohote de plîns.

Cu această situație jalnică, postbelică a grădinii, a trebuit să se confrunte directorul grădinii de atunci, prof. C. Papp, cât și personalul ei. De aceea se impunea cu stringență înlăturarea grabnică a efectelor războiului care afectase atât de crunt grădina botanică ieșeană. A urmat o etapă deosebit de dificilă și îndelungată de refacere și, în același timp, de reorganizare a grădinii, situație agravată și de existența unor dificultăți inerente acelei perioade. În această postură, prof. C. Papp -- directorul grădinii -- ajutat de personalul laboratorului de botanică (în special de prof. dr. M. Răvărut) și de cel al grădinii, elaborează un plan judicios și operativ de restaurare a grădinii pentru ca aceasta să-și recapete cât mai neîntîrziat atributele legate mai ales de procesul didactic. Prof. C. Papp își ilustra întotdeauna cursurile cu un material botanic (adesea viu) demonstrativ, exuberant adus în exclusivitate din grădina botanică. Astfel, întregul personal al grădinii și laboratorului, însuflețit de dragoste și pasiune pentru lumea vegetală, precum și de exemplul personal, de abnegația și devotamentul directorului grădinii, răspunde prompt și cu mult entuziasm imperativelor majore ale grădinii; se debutează cu colectarea și transportarea unor cantități tot mai mari de material botanic (plante vii și semințe), în primul rînd din împrejurimile atât de bogate și variate în floră spontană ale Iașului, dar se aduc plante și din alte regiuni mult mai îndepărtate (Rarău, Ceahlău, Agigea, ș.a.) în vederea repopulării grădinii. Multe plante s-au transplantat împreună cu bolul de sol respectiv, strădanie care implica mari eforturi fizice și chiar sacrificii. Între timp s-au reparat și serele, unele au fost chiar reconstruite, de asemenea s-au construit și bazinele acvatice. Majoritatea acestor lucrări, dintre care unele destul de grele și complexe, s-au efectuat în exclusivitate de către personalul grădinii, adesea cu cheltuieli minime. O serie de operații, din care unele cu volum imens de travaliu, au fost executate prin muncă voluntară de folos obștesc la care au participat cu elan și însuflețire toate cadrele didactice și studenții din facultate.

În ciuda avariilor grave suferite amintite, grădina beneficiază acum de un oarecare avantaj teritorial: aria ei se mărește puțin prin încorporarea în perimetrul său a terenului ocupat de fostul sanatoriu „Dr. Țaicu“, distrus integral în timpul războiului, de asemenea se extinde sensibil în partea de N și NE.

În 1946 directorul grădinii întocmește și editează primul catalog de semințe oferite în schimb, postbelic, evident destul de modest (numai 240 specii), însă an de an, paralel cu refacerea grădinii, devenind tot mai substanțial și diversificat. Treptat se reliau și se amplifică schimburile de semințe și butași cu diverse grădini botanice din țară și străinătate, ceea ce permite îmbogățirea și diversificarea sortimentului de plante cultivate atât în sere, cât și sub cerul liber. În același timp, direcția grădinii concepe și elaborează o schemă nouă a planului de plantații bazată pe principii dictate de cerințele actuale didactice, științifice și social-culturale, de instruire a maselor largi în lumea plantelor. În acest sens s-a restructurat și continuat sectorul taxonomic, cu cea mai mare extensiune în grădină; s-a organizat și un sector cu câteva grupe cvasiminiaturale ecologice de plante (alpine, saxicole, arenarii, acvatică, palustre, stepice); tot din rațiuni didactice s-a creat și un mic sector de plante medicinale, agricole, alimentare și industriale, ornamentale, ca și un infim sector experimental, în fine s-a completat cu numeroase specii indigene și exotice sectorul dendrologic. Se păstrează încă pe fostul teritoriu al grădinii botanice unele specii lemnoase, exotice, deja aclimatizate (*Paulownia tomentosa*, *Ginkgo biloba*, *Maclura pomifera*, *Aristolochia siphon*, *Hulimodendron halodendron* ș.a.).

În cele 5 sere ale grădinii botanice care ocupau o suprafață de cca. 360 m² se cultivau în 1958 circa 280 specii, reprezentate prin aproximativ 2 000 de exemplare, constituind o mare densitate raportată la spațiul respectiv, iar inventarul floristic al plantelor cultivate sub cerul liber însuma în același an (1958) cca. 1 000 specii.

Așadar merite deosebite revin profesorului C. Papp, figură proeminentă a botanicii românești, care printr-o muncă consecventă, neprecupețind nici un efort, dovedind un înalt patriotism și-a adus o contribuție însemnată, decisivă, îndeosebi în etapa postbelică, la refacerea și reorganizarea vechii grădini botanice ieșene ce își redobândește integral și își perfecționează chiar preocupările și funcțiile aferente.

Această grădină prosperă și se dezvoltă și mai tirziu (după 1958), devenind sursa fundamentală de material și de conținut informațional, acumulate timp de câteva decenii, care au asigurat astfel continuitatea ei, deși inexistentă teritorial, prin preluarea și utilizarea adecvată a acestor elemente valoroase de către noua grădină botanică, în amplasarea sa actuală (în cartierul Copou, 1963).

În încheiere, consider că se cuvine să fie subliniate, în contextul acestei evocări, unele trăsături distinctive ale pilduitoarei personalități a prof. C. Papp: pasiunea cercetării, perseverența în muncă, principialitatea, punctualitatea desăvârșită în grădină și laborator, promptitudinea în rezolvarea sarcinilor aferente, un imens simț al responsabilității și al datoriei, onestitatea, generozitatea, omenia, atribute și virtuți care i-au conferit stima, admirația și respectul atât al colaboratorilor săi, cât și al tuturor celor care l-au cunoscut.

LA CONTRIBUTION DU PROFESSEUR C. PAPP À L'ORGANISATION DU JARDIN BOTANIQUE DE JASSY

Resumé

Dans la présente Note, l'auteur évoque brièvement la personnalité, la vie et la prodigieuse et infatigable activité, déployée pendant 52 années, dans le cadre du laboratoire de botanique de l'Université de Jassy, par le professeur émérite Constantin Papp (1896—1972). En même temps on relève la contribution remarquable du professeur, comme directeur du Jardin botanique, fonction accomplie avec abnégation et dévouement durant presque 21 années ; on insiste sur la contribution du professeur C. Papp à l'organisation et surtout à la réorganisation d'après-guerre du Jardin botanique emplaced près du palais de l'Université, jardin qui a été presque totalement détruit pendant la deuxième guerre mondiale.

Bibliografie

1. MAFTEI, I. — *Personalități ieșene*, vol. II, Omagiu, Iași, 1975, p. 191—192.
2. MIHAI, GH. — *Prof. dr. docent Constantin Papp*, An. șt. ale Univ. „Al. I. Cuza” din Iași, t. XIX, 1973, fasc. 2, p. 479—481.
3. PAPP, C. și JEANRENAUD, EL. — *Dezvoltarea învățămîntului botanic. Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași (1860—1960)*, vol. II, București, 1960, p. 134.
4. ȘTEFUREAC, TR. — *Profesorul și briologul Constantin Papp*, Studii și cercetări de biologie, seria botanică, t. 25, 1973, nr. 5, p. 467—472.
5. ȘTEFUREAC, TR. — *Le professeur et bryologue Constantin Papp 1896—1972*, Rev. Bryol. et Lichénol., T. XXXIX, Fasc. 4, Paris, 1973.